

УДК 339.924:669 (477)

Нікіфорова В. А., к.е.н., ст. наук. співроб.,
Інститут економіки промисловості НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В МИТНИЙ СОЮЗ ТА ЄС

Анотація. У статті визначено особливості торговельних відносин металургійної галузі України з країнами Європейського союзу та Митного союзу з акцентуванням уваги як на географічній, такі на товарній структурі поставок металопродукції. Виявлено інвестиційну привабливість кожного з напрямків інтеграції. Розглянуто деякі інституційні умови інтеграції металургії до цих регіональних об'єднань.

Ключові слова: інтеграція, металургійна галузь, Україна, Європейський союз, Митний союз.

Однією з основних тенденцій розвитку світу на сучасному етапі є посилення інтеграційних процесів, а формування регіональних об'єднань країн на основі господарсько-економічних, цивілізаційних або політичних інтересів — її найпоширенішою формою.

На сьогоднішній день для України найактуальнішими напрямками інтеграції виступають Зона вільної торгівлі (ЗСТ) з ЄС [1] і Митний союз (МС) з Росією, Казахстаном і Білоруссю.

Основою ухвалення рішення про тісніше співробітництво з Митним союзом або Євросоюзом повинно стати, у першу чергу, одержання економічних вигід. Однак аналіз ситуації деякими експертами [2—5] та оцінки наслідків приєднання України до МС і ЗСТ з ЄС, проведені Національним Інститутом стратегічних досліджень при Президенті України [6: 7], Інститутом економіки та прогнозування НАН України разом з Інститутом народногосподарського прогнозування РАН і Євразійського банку розвитку [8; 9], Київською школою економіки [10] є дуже неоднозначними й суперечливими, і не дають відповіді на запитання про пріоритетність того чи того напрямку інтеграції.

До того ж у зазначених дослідженнях недостатньо розкриті економічні та інституційні особливості інтеграції окремих видів економічної діяльності.

Розглядаючи особливості тіснішого співробітництва України з Митним союзом і Євросоюзом (підписання Угоди про асоціацію), не можна не враховувати інтереси однієї з основних галузей нашої країни — металургії, продукція якої є істотною статтею вітчизняного товарного експорту, займаючи у його структурі від 25 до 45 % (у 2012 р. — 26,4 %, у 2011 р. — 41,1 %). Не менш вагомі й інші галузеві характеристики. Зокрема, обсяги її виробництва забезпечують більше 20 % українського ВВП, працівники металургійної промисловості становлять більше 10 % від загального числа зайнятих у промисловості (у 2012 р. — 321,8 тис. чол., або 11,6 %), частка галузі в основних фондах промисловості коливається у межах 12,5—14 %.

Неважко зробити висновок, що погіршення фінансово-господарських показників цього виду економічної діяльності дуже негативно позначиться на стані всієї української економіки, що вже наглядно продемонструвала криза 2008—2009 рр.

Тому метою даної статті є виявлення особливостей інтеграції металургійної галузі України в Євросоюз і Митний союз у сучасних умовах.

Пріоритетність співробітництва України з європейським або євразійським економічним співтовариством багато у чому залежить від тісноти [4; 5] торговельних та інвестиційних зв'язків вітчизняної металургії з країнами СНД (у першу чергу, з Росією) і Євросоюзу, оскільки саме вони виступають базисом інтересів бізнес-структур.

Аналіз географічної структури експорту металопродукції за 2006—2012 рр. показав, що ринки країн ЄС і СНД завжди були одними з основних для галузі, хоча частка європейського ринку і була вище приблизно на 10 % протягом усього періоду (табл. 1).

Таблиця 1

ДИНАМІКА ГЕОГРАФІЧНОЇ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ, %*

Країни (регіони)	Роки							Середня у 2006—2012 рр.
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Країни СНД, у т.ч.	12,65	15,04	12,66	10,77	13,32	15,05	17,57	13,87
Росія	8,36	9,49	7,61	6,48	8,86	11,01	12,92	9,25
Європа	26,99	23,49	23,96	15,03	25,40	28,82	23,11	23,83
Азія, у т.ч.	34,04	40,32	42,05	59,27	27,01	45,53	46,58	42,12
Китай	0,32	0,00	0,00	7,37	0,17	0,24	0,19	1,19
Туреччина	12,05	15,18	13,81	12,70	11,66	11,72	14,96	13,15
Індія	2,09	1,56	1,29	3,53	3,44	2,85	1,31	2,29
Африка, у т.ч.	13,66	12,11	10,34	9,76	7,25	6,10	9,37	9,80
Єгипет	4,90	3,67	4,62	4,44	3,48	2,23	4,86	4,03
США	5,83	4,01	5,37	0,45	3,06	1,97	1,56	3,18
Інші країни	6,83	5,03	5,62	4,72	23,96	2,53	1,81	13,87

* Розраховано за: Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу в 2006-2012 рр. [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Будь-які значимі зміни в географічній структурі експорту металопродукції спостерігалися лише у період кризи, коли знизився експорт у європейські країни й США, збільшився в Азію, а в країни СНД залишався відносно стабільним.

Таким чином, географія експорту українських металургів є досить диференційованою з можливістю деякого нарощування вивозу продукції в Африку та Америку, що дещо знижує ризики втрати традиційних ринкових ніш.

Аналіз географічної структури імпорту металопродукції в Україну показав зовсім іншу ситуацію: наша країна більше ніж на 70 % залежить від поставок продукції з країн СНД, особливо з Росії, країни Євросоюзу займають відносно невелику частку — в основному не більше 15 % (табл. 2).

Таблиця 2

ДИНАМІКА ГЕОГРАФІЧНОЇ СТРУКТУРИ ІМПОРТУ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНУ, %*

Країни (регіони)	Роки							Середня у 2006—2012 рр.
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Країни СНД, у т.ч.	86,11	81,02	84,12	72,12	76,84	69,47	70,14	77,12
Росія	76,26	73,32	69,60	60,21	68,10	58,38	60,15	66,57
Європа	10,31	8,74	10,14	17,87	15,09	17,26	15,24	13,52
Азія, у т.ч.	3,17	6,75	5,29	8,46	7,46	12,24	14,15	8,22
Китай	1,25	2,66	2,68	2,74	3,27	5,27	6,36	3,46
Туреччина	0,66	1,99	0,79	0,52	0,73	1,40	2,90	1,28
Індія	0,88	0,85	0,60	1,82	1,56	2,20	1,50	1,35
Африка, у т.ч.	0,10	0,44	0,19	1,03	0,41	0,64	0,23	0,43
Єгипет	0,02	0,39	0,06	0,24	0,07	0,11	0,09	0,14
США	0,03	0,03	0,01	0,07	0,08	0,06	0,11	0,05
Інші країни	0,28	3,02	0,25	0,45	0,12	0,33	0,13	77,12

* Розраховано за: Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу в 2006-2012 рр. [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Слід зазначити, що у динаміку структури імпорту металопродукції свої корективи внесла фінансово-економічна криза, коли спостерігалось збільшення частки країн ЄС і Азії та зниження питомої ваги країн СНД, у тому числі, Росії більше, ніж на 10 %.

У цілому, враховуючи загальну географічну структуру обсягів експорту й імпорту української металопродукції, не можна однозначно виділити більш пріоритетний напрямок її інтеграції, тому що і ринок країн СНД, і ринок країн Євросоюзу відіграють важливу роль у розвитку галузі.

Дуже висока залежність вітчизняного ринку від російського імпорту говорить лише про нагальну потребу його диференціації незалежно від тісноти співробітництва України з Євросоюзом або з Митним союзом.

Аналіз товарної структури вітчизняного експорту й імпорту металопродукції показав, що у 2012 р., за даними Держкомстату України, на країни Євросоюзу припало більше 20 % українського експорту металопродукції у натуральному виразі, і тільки близько 17 % — у вартісному, тому що поставляється туди в основному дешева продукція з низьким ступенем переробки й низькою доданою вартістю.

Близько третини українських поставок у ЄС представлено гарячекатаними рулонами та товстолистовою продукцією, і тільки до 10 % припадає на холоднокатаний прокат і катанку. При цьому основними споживачами (більше 70 %) є обмежене коло країн — Польща, Словаччина, Румунія, Греція, Італія та Болгарія, які сильно постраждали від економічної кризи.

Особливістю європейського ринку збуту металопродукції є й те, що в середині минулого десятиліття на європейські країни припала значна частка закордонних інвестицій вітчизняних металургійних груп «Метінвест» та «Індустріальний Союз Донбасу» («ІСД»), які придбали активи в Італії, Великобританії, Болгарії, Польщі й Угорщини. Метою таких угод був доступ на європейський ринок готової сталі-

вої продукції. Крім того, так створювався новий виробничо-збутовий ланцюжок з прокатки на європейських підприємствах напівфабрикатів, виготовлених в Україні. Саме ця модель в основному й реалізується сьогодні у взаємовідносинах українських металургів з європейськими споживачами.

Товарна структура експорту металопродукції в країни Митного союзу, у першу чергу, в Росію, відрізняється тим, що напівфабрикати на цей ринок практично не поставляються, а основними статтями металоекспорту є плоский прокат без покриття (до 20 %) і фасонний прокат (близько 25 %), а також вироби з легованої сталі, хоча їх частка й не перевищує 10 %.

У вартісному виразі обсяг експорт у МС трохи перевищує (у середньому на 5 %) обсяг експорту в натуральному виразі. Однак продукція, що поставляється, також не є високотехнологічною, що тягне за собою можливість гострої конкуренції з боку місцевих виробників, які випускають, на відміну від європейських металургів, схожий сортамент металовиробів.

Розглядаючи доцільність інтеграції до ЄС або МС з точки зору їх інвестиційної привабливості, слід зазначити, що з країн Митного союзу інвестицій у металургійну галузь України практично не надходило (табл. 3).

Виключенням є тільки Російська Федерація, але її частка у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій (ПІІ) становить менше 1 % і постійно зменшується. Основний же обсяг інвестицій у вітчизняну металургію надходить з країн Євросоюзу, головним чином, з Німеччини, Нідерландів і Кіпру. І хоча це може бути пов'язано з тим, що великі українські меткомпанії («Метінвест» та «ІСД») мають на території Європи власні потужності (про що згадувалося вище), і відповідно ці кошти не є повною мірою іноземними інвестиціями, усе ж таки інвестиційна привабливість європейського напрямку інтеграції для української металургії є вищою у порівнянні з Митним союзом.

Крім тісноти торговельних та інвестиційних зв'язків, величезне значення для подальшого розвитку металургійної галузі у контексті інтеграції в євразійський або європейський економічний простір мають інституційні особливості та обмеження на цих ринках.

Так, одна з загроз для української металургії на ринку країн ЄС може бути пов'язана з державною підтримкою (хоча в основному і непрямими методами), яка останнім часом усе частіше надається європейським металовиробникам.

Таблиця 3

ДИНАМІКА ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В МЕТАЛУРГІЮ УКРАЇНИ*(на початок року)

Показники	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Обсяг ПІІ, млн дол. — усього, у т.ч.	452,9	470,1	1246,4	1440,5	1596,7	1356	1401,2	5940,4	6084,2	6157
Темпи зростання ПІІ, % до поперед. періоду, усього	154,4	103,8	265,1	115,6	110,8	84,9	103,3	424	102,4	101,2
Кіпр	188,9	84	126	199,6	369,6	264,9	338,1	567,4	750,9	780,1
% до поперед. періоду	—	44,5	150,0	158,4	185,2	71,7	127,6	167,8	132,3	103,9

Закінчення табл. 3

Показники	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Німеччина	1,5	1,6	713,3	720,3	730,1	485,1	469	4598,2	4595	4596,8
% до поперед. періоду	—	106,7	44581,3	101,0	101,4	66,4	96,7	980,4	99,9	100,0
Нідерланди	4,3	4,5	2,6	12,6	43,5	143,8	143,6	445,5	443,7	448,3
% до поперед. періоду	—	104,7	57,8	484,6	345,2	330,6	99,9	310,2	99,6	101,0
Велико-британія	31,1	41,5	39,8	72,1	92,5	90,1	84,1	29,9	34	—
% до поперед. періоду	—	133,4	95,9	181,2	128,3	97,4	93,3	35,6	113,7	—
США	137,8	148,4	147,3	51,8	61,3	60,8	53,7	30	15,2	—
% до поперед. періоду	—	107,7	99,3	35,2	118,3	99,2	88,3	55,9	50,7	—
Віргінські острови	9,2	34,7	36,1	148,6	43,8	48,1	48,1	6	—	—
% до поперед. періоду	—	377,2	104,0	411,6	29,5	109,8	100,0	12,5	—	—
Італія	0,4	0,9	2,3	2,5	2,8	2,7	2,7	2,5	—	—
% до поперед. періоду	—	225	255,6	108,7	112,0	96,4	100,0	92,6	—	—
Швейцарія	25,2	31,9	28,6	43,6	39,5	37,8	39	26,3	19,6	20,1
% до поперед. періоду	—	126,6	89,7	152,4	90,6	95,7	103,2	67,4	74,5	102,6
Польща	6,5	7,9	9,6	48,5	59,5	70,5	71,1	69,4	—	—
% до поперед. періоду	—	121,5	121,5	505,2	122,7	118,5	100,9	97,6	—	—
Росія	20	70,3	71,5	60,3	60,6	63,4	13,3	16,2	40,8	49,8
% до поперед. періоду	—	351,5	101,7	84,3	100,5	104,6	21,0	121,8	251,9	122,1

* Складено та розраховано за: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України в 2004-2012 рр. [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Наприклад, у 2012 р. закриття двох доменних печей на комбінаті «ArcelorMittal» у Франції викликало серйозний скандал за участю президента країни, і вже у 2013 р. робота підприємств була відновлена. У березні 2013 р. уряд Словаччини уклав спеціальну угоду з керівництвом американської корпорації «US Steel», якій належить найбільший національний меткомбінат у м. Кошица. Відомо, що в обмін на обіцянку не продавати комбінат протягом п'яти років, «US Steel» отримає від держави пільги при придбання електроенергії та зможе скоротити витрати на екологію. У квітні 2013 р. Конституційний суд Італії затвердив прийнятий у грудні 2012 р. декрет парламенту, який всупереч рішенням локальних судових органів дозволив продовження роботи меткомбінату «Ilva», визнаного винним

у сильному забрудненні навколишнього середовища, аби уникнути соціального вибуху [11].

Особливо необхідно виділити таку проблему інституційного характеру у відносинах України та ЄС, як гармонізація їх законодавства. За Угодою про асоціацію з ЄС Україна повинна гарантувати, що приведе усе законодавство у відповідність з нормативними актами ЄС. Більше того, кожний знов прийнятий документ Єврокомісії, Ради Європи і так далі має бути негайно імплементований у законодавчу систему України.

Чим це загрожує українській металургійній галузі прорахувати не представляється можливим внаслідок величезної кількості таких нормативних документів, не враховуючи самої Угоди про асоціацію з ЄС. До того ж слід зважати, що законодавство європейських країн буде впливати не тільки на металургію, але й на інші, металоспоживаючі галузі, на домогосподарства та ін. Отже, створиться мультиплікативний ефект, який вплине на всі сфери життя українського суспільства, включаючи металургійне виробництво. При цьому наріжним каменем для українських металовиробників може стати законодавство про захист навколишнього середовища. У Європі сьогодні ці питання постали настільки гостро, що майже щорічно вимоги до забруднювачів навколишнього середовища посилюються.

Ще одна вимога до України — приведення параметрів залізничної колії (її ширина в Україні становить 1520 мм) до прийнятих у країнах ЄС (ширина колії 1435 мм). Варто врахувати, що загальна довжина залізниць України — більш 30 тис. км, загальна кількість вагонів — близько 140 тис., тепловозів, електровозів і дизель-поїздів — більше 6 тис. [12; 13].

Наслідки виконання цієї вимоги для металургійної галузі України дуже неоднозначні. Думка про те, що для модернізації знадобиться метал, тому вітчизняна металургія опиниться у вигазі, непереконлива, і тут слід звернути увагу на два аспекти.

Перший полягає в тому, що подібний масштабний проект вимагатиме величезних капіталовкладень, яких у «Укрзалізниці», швидше за все, не буде. У 1990-ті рр. у майбутніх членів ЄС дійсно вливалися значні кошти на модернізацію економіки. Зараз же, за словами спікера Європарламенту Мартіна Шульца, Євросоюз уже рік як є банкрутом, який не в змозі фінансувати свої власні програми [12]. До того ж асоціація з ЄС не дає ніяких гарантій того, що Україна обов'язково стане членом Євросоюзу.

Другий аспект пов'язаний з тим, що навіть якщо така модернізація залізниць і почнеться, немає абсолютно ніякої гарантії, що використовуватися буде металопродукція саме українського виробництва. Скоріше, навпаки. Думки більшості експертів (у тому числі це не раз підкреслювалося під час проведення Академічних слухань з проблем промислового розвитку, що відбулися 16 травня 2013 р. в Інституті економіки промисловості НАН України) сходяться у тому, що при всій необхідності пріоритетного розвитку внутрішнього металоринку в Україні, у вітчизняних виробників украї мало шансів зайняти на ньому значну нішу внаслідок конкуренції, що підсилюється, з боку зарубіжних виробників, які мають значно більше конкурентних переваг як за ціною, так і за якістю продукції.

Варто зазначити, що вступ до Митного союзу також не принесе металургійній галузі України будь-яких значимих преференцій. Основною причиною цього виступає те, що українські металурги є одними з головних конкурентів російських [14] внаслідок відносної географічної близькості, схожого асортименту металопродукції, що випускається, а також історичних умов розвитку.

Результатом, як правило, стає введення проти українських виробників різних обмежень. Так, у 2011 р. було введено 26 %-ве антидемпінгове мито на українські сталеві ковані валки для прокатних станів строком на три роки відповідно до законодавства держав-членів Митного союзу, і мито на українські кріпильні вироби в розмірі 282,4 дол./т, при тому, що на поставки в Росію приходилося більше 71 % усього українського кріпильного експорту [15].

У цілому ж Україна навіть під час обговорення можливого приєднання до МС перебуває у завідомо не вигідному становищі внаслідок того, що країнам, що вже входять Митний союз, не вигідно допускати на свій ринок сильного конкурента, що володіє такими ж правами.

Говорячи про таку перспективу для української економіки від входження у Митний союз, як можливе (тільки гіпотетично) зниження цін на енергоресурси, зокрема на газ [16], слід зазначити, що для металургії ця перевага буде (якщо буде) тільки короткостроковою. По-перше, ціна газу не є предметом домовленостей у рамках митного законодавства МС. По-друге, більш низька вартість енергоресурсів, з одного боку, хоч і приведе до зниження собівартості продукції, що випускається, з іншого боку, є серйозні підстави побоюватися уповільнення і так незначних темпів модернізації металургійного виробництва, як це було до 2005 р., коли російський газ поставлявся за пільговими цінами.

Розглянувши деякі особливості інтеграції української металургії в євразійський і європейський економічний простір, можна зробити кілька висновків, головний з яких зводиться до того, що будь-яких значимих економічних передумов приєднання до МС або асоціації з ЄС у України в цілому і окремо взятої галузі практично не спостерігається.

Вже проведені розрахунки з оцінки економічних наслідків приєднання України до Митного союзу або асоціації з ЄС, на жаль, не дають однозначної відповіді про доцільність того чи іншого напрямку інтеграції внаслідок значної суперечливості та неможливості урахування усіх чинників, що впливають на розвиток економіки після вступу до цих регіональних об'єднань.

Для «локомотива» української економіки — металургії — інтеграція в європейський або євразійський економічний простір хоч і не є критичною, має більше «мінусів», ніж «плюсів».

У випадку підписання Угоди про асоціацію з ЄС галузь, у першу чергу, змушена буде працювати за «правилами» і у рамках законодавчої бази Євросоюзу без реальної можливості внести туди будь-які зміни. А це торкнеться усього циклу виробництва, збуту та споживання металопродукції. Також істотним обмеженням для вітчизняних металургів стане ще більша жорсткість екологічних норм і стандартів, і розраховувати на «поступки» з боку європейської влади не варто внаслідок того, що металургія ЄС теж переживає період спаду і потребує державної підтримки (яку все частіше одержує).

Входження до Митного союзу також вимагатиме виконання низки нормативних документів інтеграційного об'єднання, на прийняття яких Україна вплинути навряд чи зможе. До того ж галузь опиниться у «тисках» конкуренції, що постійно посилюється, особливо з боку російських колег, що є додатковим ризиком її розвитку в довгостроковій перспективі.

Єдиним виходом у ситуації, що склалася представляється прискорена модернізація металургійної промисловості, починаючи з техніко-технологічної реконструкції виробництва, особливо третього, прокатного переділу, закінчуючи соціальними відносинами.

Реальна можливість для вітчизняних металургів не втратити усі ринки збуту й наростити внутрішнє споживання власної металопродукції полягає тільки у випуску високоякісної продукції з оптимальним співвідношенням ціна/якість.

Саме такий похід, а не штучне приєднання до будь-якої регіональної організації без достатніх на те економічних передумов може забезпечити конкурентоспроможність галузі й затребуваність її продукції, незважаючи на існуючі торговельні та інституційні бар'єри.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. — К., 2013. — 236 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>
2. Капитоненко Н. Выгоды и риски Соглашения об ассоциации с ЕС / Н. Капитоненко [Электронный ресурс] // Зеркало недели. Украина. — 2011. — 15 июля (№ 26). — Режим доступа: http://gazeta.zn.ua/POLITICS/vygody_i_riski_soglasheniya_ob_assotsiatsii_s_es.html. — Загл. с экрана.
3. Умланд А. Исторический момент Украины: как он может быть упущен / А. Умланд [Электронный ресурс] // Зеркало недели. Украина. — 2013. — 15 февр. (№ 6). — Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/international/istoricheskiy-moment-ukrainy-kak-on-mozhet-byt-upuschen.html>. — Загл. с экрана.
4. Гайдучий П. Украина-ЕС: проблемы интеграции / П. Гайдучий // Зеркало недели. — 2013. — 7 июня (№ 20).
5. Гайдучий П. Украина и Таможенный союз: проблемы интеграции / П. Гайдучий [Электронный ресурс] // Зеркало недели. — 2013. — 22 марта. — Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/internal/ukraina-i-tamozhenny-soyuz-problemy-integracii-.html>. — Загл. с экрана.
6. Європейський проект та Україна: монографія / А.В. Єрмолаєв, Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, О.О. Резнікова та ін. — К.: НІСД, 2012. — 192 с.
7. Украина XXI века — между Европой и Евразией: Сб. аналит. докл. / И.В. Клименко, Ю.М. Харазисвили, А.Н. Шаров, И.В. Ус; под ред. Я.А. Жалило. — К.: НИСИ, 2013. — 117 с.
8. Предварительная макроэкономическая оценка экономического эффекта от вступления Украины в Таможенный союз [Электронный ресурс] / Российско-украинский форум. — 8 апреля 2011 г. — Режим доступа: <http://rusukrforum.com/documents/192.html>. — Загл. с экрана.
9. Комплексная оценка макроэкономического эффекта различных форм глубокого экономического сотрудничества Украины со странами Таможенного союза и Единого экономического пространства в рамках ЕврАзЭС (аналитическое резюме) — Санкт-Петербург, 2012. — 44 с.
10. Виктор Пинчук подсчитал барыши от евроинтеграции [Электронный ресурс] / Укррудпром. — 6 июня 2013 г. — Режим доступа: http://www.ukrrudprom.ua/news/Evointegratsiya_sulit_bolshie_barishi_chem_Tamogennyi_soyuz.html. — Загл. с экрана.
11. Тарнавский В. Европа нам не поможет / В. Тарнавский [Электронный ресурс] / Информационное агентство Минпром. — 2013. — 22 апреля (№ 804200). — Режим доступа: <http://minprom.ua/articles/121566.html>. — Загл. с экрана.
12. Скворцов Д. ЕС-Украина. О «соглашении об ассоциации» / Д. Скворцов [Электронный ресурс] // Сегодня. — 2013. — 9 марта. — Режим доступа: <http://www.segodnia.ru/content/119307>. — Загл. с экрана.

13. Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС: угроза для суверенитета Украины [Электронный ресурс] / Финансовые новости. — 29 мая 2013 г. — Режим доступа: <http://e-finance.com.ua/show/159344.html>. — Загл. с экрана.

14. Таможенный союз может ввести санкции против украинской металлургии [Электронный ресурс] / ТСН Украина. — 18 июня 2011 г. — Режим доступа: <http://ru.tsn.ua/groshi/tamozhennyu-soyuz-mozhet-vvesti-sankcii-protiv-ukrainskoy-metallurgii.html>. — Загл. с экрана.

15. Пироженко В. Украина-Таможенный союз. Первые ощутимые потери Украины/ В. Пироженко [Электронный ресурс]. — 19 июля 2011 г. — Режим доступа: <http://www.otechestvo.org.ua/main/20117/1928.htm>. — Загл. с экрана.

16. Кремль продолжает сулить Украине миллиарды долларов за вступление в Таможенный союз [Электронный ресурс] // Зеркало недели. Украина. — 2012. — 18 декабря. — Режим доступа:

http://zn.ua/ECONOMICS/kreml_prodolzhaet_sulit_ukraine_milliardy_dollarov_za_vstuplenie_v_tamozhennyu_soyuz.html. — Загл. с экрана.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013

УДК [005.21:339.13.021]:669.013

Поліщук М. Ю., аспірантка
кафедри стратегії підприємств,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМУ ДОСЛІДЖЕННЯ ГАЛУЗЕВОГО РИНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ (на прикладі гірничо-металургійного комплексу)

Анотація. Узагальнено підходи щодо методики аналізу галузевого ринку, на основі чого запропоновано алгоритм дослідження галузевого ринку гірничо-металургійного комплексу та формування стратегічної лінії поведінки підприємств-учасників ринку.

Ключові слова: галузевий ринок, стратегія, стратегічна лінія поведінки, гірничо-металургійний комплекс, дослідження галузевого ринку.

Вступ. У рамках теорії організації галузевих ринків, що охоплює сферу недосконалої конкуренції, Е. Мейсоном і Дж. Бейном [9, 10] була виведена парадигма «структура—поведінка—результат», що на сьогодні є базовим підходом до вивчення організації галузевої економіки. Ця структура дослідження є найбільш узагальненою і може використовуватись для різних видів галузевих ринків. Проте, специфіка гірничо-металургійного комплексу (далі — ГМК) вимагає уточнення та доповнення зазначеної парадигми та визначає її наповнення.

Ключові позиції в економіці України займає промисловість, яка створює фундамент для науково-технічного розвитку країни, економічного зростання та соціального прогресу суспільства. Левову частку в загальному обсязі промислової продукції України займає металургійне виробництво, розвиткові якого на вітчизняних теренах сприяла низка загальновідомих чинників. Маючи такий потужний гірничо-металургійний комплекс, особливу увагу потрібно приділити дослідженню даного галузевого ринку, вивченню його проблем і перспектив, що практично не можливо здійснити без використання сучасних наукових підходів.